

לימוד משותף בין הזרמים – בונים שותפויות בין בתי ספר

Learning together across educational sectors in Israel

מרים דרמוני שרביט*

רציונל

להפרדה בין מגזרים, המאפיינת את מערכת החינוך בישראל, השפעה שלילית על הלכידות החברתית ועל השתלבותם בחברה ובכלכלה של מיעוטים לאומיים וחברתיים. שילוב בין אזרחים מרקעים שונים מוכר כיום כאמצעי חיוני לקידום אזרחות משותפת ולצמצום פערים, והחינוך הוא אחד הכלים העיקריים לכך. עם זאת רוב ההורים בישראל מעוניינים שילדיהם ילמדו בבית ספר שמשקף את זהותם ואת ערכיהם.

במודל של לימוד משותף שני בתי ספר או יותר מזרמים שונים עובדים בשיתוף פעולה מתמשך. בתי הספר מאתרים צורך משותף ופועלים לקדם אותו, והתלמידים לומדים במשותף שיעור שבועי באחד ממקצועות הליבה עם מורים משני בתי הספר. שיתוף הפעולה חייב לכלול שני גורמים:

- מורים מבתי הספר עובדים יחד, אם בהדרכה ובהכשרה מקצועית ואם בתכנון תכניות הלימודים ובהעברת השיעורים;
- תלמידים מבתי הספר לומדים יחד פנים אל פנים, אם בעבודה על פרויקטים מסוימים ואם באמצעות השתתפות באותם שיעורים בתכנית הלימודים.

לימוד משותף בין הזרמים הוא דרך אפקטיבית לקדם את ההיכרות בין אזרחים מרקעים שונים ללא ויתור על זהותם הייחודית. זה המענה הטוב ביותר מצד אחד לשמר ולהנחיל זהויות קהילתיות, ומן הצד האחר לטפח ערכים משותפים. בלימוד המשותף יש בשורה חינוכית שתשפיע על השגשוג הכלכלי, על הלכידות החברתית ועל היציבות של הדמוקרטיה הישראלית. לימוד משותף בין זרמים נוסה בהצלחה בצפון אירלנד, וכיום הוא חלק ממדיניות אירית כוללת, אבל טרם נוסה בהיקף נרחב בישראל.

מאפיינים בולטים

היקף ועומק השותפות. בתי ספר משולבים, כגון "יד ביד" או "קשת", הם הדגם השלם ביותר לחינוך משותף, אבל רק מיעוט ההורים בוחר בהם. בה בעת מפגשי דיאלוג בין תלמידים מבתי ספר נפרדים, שלהם השפעה חיובית, אינם ממוסדים דיים ונוטים להישאר ספורדיים ותלויים בכמה "משוגעים לדבר". לימוד משותף בין זרמים שמבוסס על שותפות עמוקה ורבת פנים בין המנהלים וצוותי ההוראה מציע פתרון בר קיימא.

בעלות של הצוותים החינוכיים על התהליך החינוכי. את הלימוד המשותף מובילים הצוותים החינוכיים בבתי הספר, ולא אנשי מקצוע חיצוניים, ובלבו מצויים פיתוח מקצועי מעמיק של מנהלים ומורים ובניית צמדים של בתי ספר שעובדים יחד לאורך זמן. כל קהילת בית הספר – ההנהלה והמורים, הילדים וההורים – מעורבים בתהליך, והוא משפיע על ערכי בית הספר ועל תכנית הלימודים המתקיימת בו.

* מרים דרמוני שרביט, מנהלת המחלקה לחינוך אזרחי ודמוקרטיה במטח.

המשכיות. הלימוד המשותף משולב בתכנית הלימודים של בתי הספר בקביעות ולאורך שנים. **מצליחים יחד.** שותפות ופיתוח מקצועי משותף הוכיחו את עצמם כדרכים יעילות לשיפור הישגיהם הלימודיים של התלמידים המשתתפים, בעיקר במקצועות לימוד בעלי סטטוס גבוה כמו מתמטיקה, שפות ומדעים. בישראל הלמידה המשותפת מושתתת על חדשנות פדגוגית וטכנולוגית, בייחוד קורסים מתוקשבים ועבודות חקר לתלמידים מבתי ספר שונים. לצד הלמידה מרחוק יתקיימו גם מפגשים פנים אל פנים להיכרות בלתי אמצעית ומתמשכת בין התלמידים מצמדי בתי הספר.

יצירת קשרי עבודה בין המורים. באמצעות הוראה בצוותים משותפים והשתלמויות מקצועיות משותפות נבנים קשרי עבודה בין המורים, שהם הדרך הטובה ביותר לטיפול היחסים בין בתי הספר המשתתפים ולקיימות הפרויקט. בשנת תשע"ד הושקה תכנית חלוץ (פיילוט) לחינוך לחיים משותפים בעיר רמלה כשיתוף פעולה בין משרד החינוך (הפיקוח הכולל, המטה לחינוך אזרחי והחינוך החברתי), הרשות המקומית ומט"ח. השנה 16 צמדים של בתי ספר מקדמים יחד יוזמות של חיים משותפים בתחומים של אמנות, מתמטיקה, מוזיקה, השפות עברית וערבית ועוד. ברוב בתי הספר היוזמות הולידו מיזמים מתמשכים של לימוד משותף ברחבי העיר בהובלת המנהלות והמורות בבתי הספר.

שאלות לדיון

אפשר לדבר על רצף של חיבור והפרדה. בקצה האחד - הפרדה מוחלטת במערכת החינוך בין הקהילות בישראל; ובקצה האחר בתי ספר מעורבים (דוגמת בתי הספר הדו-לשוניים). בתווך יש עוד אפשרויות רבות לחיבור ולשיתופי פעולה, שאחת מהן היא מודל הלימוד המשותף.

- האם אפשר לחייב בתי ספר למקם את עצמם על הרצף הזה?
- מהי המדיניות הדרושה כדי שכל בית ספר ימקם עצמו על הרצף?
- מה נדרש כדי להתאים את מודל הלימוד המשותף לישראל?
- מהם היתרונות והחסרונות של מודל זה במציאות הישראלית?
- כיצד רצוי ליישם באופן מערכתי את מודל הלימוד המשותף בישראל?